

Monet – lyset og øyelidelsen

Den fremmede som stiger av toget på jernbanestasjonen i Kristiania sent på kvelden 1. februar 1895, vekker ingen oppmerksomhet. Han har reist i fem dager, en uendelig reise fra Paris til Kristiania. Mannen er 55 år gammel og har lenge drømt om å få komme til Norge. Men han ønsker ikke noe oppstyr. Det er hemmelig at han kommer nettopp denne kvelden. Navnet er Claude Monet (1840–1926).

Den store franske impresjonisten forlot landet nøyaktig to måneder senere, 1. april 1895. I løpet av denne tiden var det bare i de fem ukene han oppholdt seg på Bjørnegaard pensjonat i Sandvika utenfor Oslo, at han arbeidet. Fra disse ukene kjenner vi til hele 28 malerier og en skissebok med 30 tegninger. Hele 13 av de 28 maleriene er fremstillinger av Kolsåstoppen, Le Mont Kolsaas.

Det var vinteren og vinterlyset Monet ønsket å utforske og male. Monet malte ute i vinderkulden, gjerne på 8–10 lerreter på samme dag. Han fanget inn motivet i morgen- og aftenstemning, i tåke, klarvær og storm (1).

Monets opphold i Norge er beskrevet i to bøker som ble utgitt i forbindelse med 100-årsjubileet for besøket (1, 2). Blant de 2 000 bildene Monet etterlot seg, er bildene han malte i Norge ofte blitt betraktet som en

slags parentes. I dag regnes de snarere som en interessant del av hans store produksjon, med en nyskapende tolking av det norske landskapet (2).

Monets øyelidelse

Noen år etter oppholdet i Norge fikk Monet problemer med synet. I 1912, da han var 72 år gammel, ble det klart at han hadde bilateral katarakt (3, 4). Tilstanden ble gradvis forverret, men Monet fryktet operasjon, og i 1922 var han praktisk talt blind. Noe måtte gjøres.

I januar 1923 ble han operert av øyelegen Charles Coutela (1876–1969). Rekonvalesensen besto av ti dagers sengeleie – uten pute – i et mørkt rom. Sandsekker ble plassert på begge sider av hodet, for å holde det i ro. Begge øynene ble dekket med bandasjer. Han fikk kun drikke buljong og te. Han ble passet på slik at den sensoriske deprivasjonen ikke skulle føre til delirium.

Monet måtte reopereres et halvt år senere, men han ble ikke fornøyd med resultatet. Sommeren 1924 fikk han imidlertid kontakt med en annen fransk øyelege, Jacques Mawas (1885–1976), som hjalp ham med flere par briller, og etter hvert virker det som om Monet ble tilfreds (4).

Monets sykehistorie er beskrevet i detalj. Flere har forklart Monets bilder fra hans siste år ut fra hans svekkede syn. Riktignok er det en tidmessig sammenheng mellom Monets øyelidelse og endringer i hans kunstneriske uttrykk (5, 6). Men i en slik vurdering må man også ta i betraktning hans kunstneriske utvikling og kompen-

ringmuligheter. Det er umulig å vite eksakt hvilken sammenheng det er (6, 7).

Monet fortsatte å male nesten helt frem til han døde av lungesykdom i desember 1926, 86 år gammel.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no
Avdeling for atferdsfag
Universitetet i Oslo
Postboks 1111 Blindern
0317 Oslo

Oppgitte interessekonflikter: Ingen

Litteratur

1. Alphant M. Claude Monet i Norge. Oslo: Messel forlag, 1994.
2. Hellandsjø K, red. Monet i Norge: utstilling i forbindelse med hundreårsjubileet for Claude Monets besøk i Norge vinteren 1895. Oslo: Utenriksdepartementet, 1995.
3. Ravin JG. Monet's cataracts. JAMA 1985; 254: 394–9.
4. Harris JC. The water-lily pond – symphony in green. Arch Gen Psychiatry 2007; 64: 1347. <http://archpsyc.ama-assn.org/cgi/content/full/64/12/1347> [28.12.2007].
5. The colors of Monet. www.intermonet.com/colors/ [25.4.2008].
6. Marmor MF. Ophthalmology and art: simulation of Monet's cataracts and Degas' retinal disease. Arch Ophthalmol 2006; 124: 1764–9. <http://archophth.ama-assn.org/cgi/content/full/124/12/1764> [28.12.2007].
7. Ravin JG. Artistic vision in old age: Claude Monet. I: Marmor JF, Ravin JG. The eye of the artist. St. Louis, MO: Mosby, 1997: 168–80.

Manuskriptet ble mottatt 2.1. 2008 og godkjent 26.5. 2008. Medisinsk redaktør Anne Gitte Hertzberg.

*Disse to bildene viser samme motiv malt med ca. 20 års mellomrom. På det øverste har Monet normalt syn, på det nederste er han sterkt preget av sin øyelidelse. Øverst: Japansk bro, 1899, av Claude Monet. Suzuki Collection, Tokyo. Foto Super Stock/GV-Press
Nederst: Japansk bro ved Giverny. 1918–1924, av Claude Monet. Foto Ullstein Bild/All over press*

